

VASÁRNAPI ÚJSÁG.

23-dik szám.

(ÚJ FOLYAM)

Sept. 17-én.

Kolozsvár, sept. 14.

Itt az idő. Szorgalmas gazda pitymallatkor kél és fog munkájához. Keljünk mi is, mert a politikai láthatáron hajnallik s mi bizony egy kicsinyt igen mélyen találtunk alunni. Na de e még nem baj, mert hiszen setétben nem is tanácsos a viadal: az ember az ellenség mellett félre vághat s barátját sértheti meg. Világosan ettől a veszélytől mentve leszünk.

S éppen ez az értelme annak, mit mondánk, hogy már hajnallik; nem mintha valami piros reményekkel kecsegtetnők hazánkfiait. Ezekkel csak úgy hizelkedhetünk magunknak, ha rendíthetetlenül egybetartunk.

Értsük meg hát jól, dolgaink ma nem állanak jobban és nem állanak rosszszabbul, mint tegnap, de elleneink kezdik levetni az álarczot, s ez már nyereség, csak tudjuk használni s ne csüggedjünk.

Midőn martius elkergeté Metternichet, azt gondolók már minden jól van s áldomást ivánk a medve bőrére. Ám de Metternich Angliába ment hogy Achitofel-tanácsokat adjon ellenünk s az önállóságra törekvő Magyarhont, az ipari önállóságot nem türhető kalmár Anglia előtt gyanusítsa. És féltő, hogy célját elérte.

Metternich elment de palástját mint Ilyés, fiatal Elisaeusok egész seregének hagyta. Ezt a serget egy szóval Camarillának hívják.

A camarilla eddig setétben működött, setétben bujtogatott; most már azt hiszi elélephet a sötétből, mert a három cerberus fő

Windischgraetz, Jellachich és Radetzky szerinte egyszerre békapja a magyart, ha nem tudom hány ezer vagy millio feje volna is.

Ébredj magyar!!! Tán még nem késő.

De ébredni még nem elég; tenni is kell. Hogy pedig tehessünk tudnunk kell állásunkat.

A reactio a bécsi falragaszok, a zágrábi hirlap s

a szebeni szászok által kijelentette, hogy a martius-aprilisi törvények, magyarország függetlensége, Erdély unioja mind — semmik. Ki azt, hogy mindnyájunknak egy és osztatlan Osztrák monarchiába kell beléolvadnunk.

Magyar ezredeinknek magyar kenyeren, ténen és boron tartott, magyar pénzzel fizetett tisztjei nagy, igen nagy része azt gondolja s az öszintéje mondja, hogy az ő hona az osztrák armáda. Mit fogna tenni kenyértörés-kor, önkint következtethetni.

Az országgyűlési követség, mely Bécsben sept. 9-kén ő felsége elébe terjeszté a pokoli gonoszság által egymás ellen bujtogatott népségek mindenekre egyaránt veszélyes sorsát, az országot pusztító dulást és vérontást s kérelé, hogy a hozott törvények személyes szentesítése által adjon tekintélyt megtámadott s királyi szóval erősített függetlenségünknek, tagadó választ kapott.

Az ujoncz állításban az armány új ürügyet és fáklyát kapott, melylyel a földnépe méltatlanul ingerült kedélyét felgyujtsa. Népcsoportozatokat már is fegyverrel s vérontással kelle szétverni.

Mindezeket gyaníthatólag sőt valószínűen egy nyilvános fegyveres mozdulással fogja befejezni a reactio keletről, nyugotról, délről és éjszakról.

A magyarnak csak a legszorosabb, rendíthetlenebb egybetartásban, testvéries ölekezésben s erélyében lehet üdve és menekülése.

Adja Isten, hogy diadala is.

A Budapesten belügyministerileg felállított országos rendőri osztály igazgatásával Hajnik Pál ministeri tanácsnok ur bizatott meg.

A törvényhatóságoknak meghagyaták, hogy a midőn rendőri ügyben ezen középponti osz-

tály avagy igazgatója által hivatalosan megke-
restetnek, a szerint cselekedni ne késsenek.

Ez osztálynak magas feladata különösb fi-
gyelemmel kíséreni azon mozgalmakat, melyek
az ország függetlensége és alkotmányos szabad-
sága, és a korona jogainak csorbitása ellen in-
tézvék.

Belügyminister

S z e m e r e B e r t a l a n.

A törvényhozás határozata következtében az
ország közönsége következőkről értesítettik:

1. Az 5 forintos magyar pénzjegyek ezen-
nel forgalomba indulnak.

2. Ezen pénzjegyeket minden közpénztárnak
akár adó, akár más bármely fizetéséknél teljes
értékökben 5 ezüst forint, az az 15 pengő vert
huszasban, el kell fogadni.

3. Ezen pénzjegyeknek értékét a magyar ál-
ladalom minden javaival biztosítván, elfogadá-
sukra nézt a magánosoknak semmi aggodalma
sem lehet.

Dráva mellék, sept. 2-áról 1848.

E napokban a mi magyar részünkön a Drá-
va mellett, nemzetörök által fel van állítva az
örvonal, Slavoniában pedig Millitoris által gra-
nicsárokkal. A barcsi réven még megvan a köz-
lekedés utilevelekkel mind a két részről. A bánt
Verőczére várják, s az a hire, hogy más me-
gyei tisztujitást fog tartani, megjövetele több e-
zer katonákkal leszen. Az bizonyos, hogy Ve-
rőczén már 6 ágyuja van, és még több fog ér-
kezni, és — mint mondják — szándékozik a bar-
csi révnél seregével áttörni és utját Pestnek venni.

Ehez a P. H. után azt teszszük, hogy Ve-
rőczébe sept. 3-kán csakugyan megérkezett Jel-
lachich (más levél szerint csak biztosa Bunyik)
3 zászlóalj végvidéki katonasággal. A legény-
ségnek szörnyü nyomorult tekintete van, csupa
14 éves gyerkőczék és 60 éves öregek, kiket
az ekétől szedtek el. — Hihetőleg azzal biztat-
ják, hogy magyar földön rablással fogják kár-
pótlani elhagyott munkájokbeli csökkenésüket. A
tisztujitást megtarták Verőczében, Isten tudja há-
nyadikszor az idén.

Az eszéki várőrizeti tiszték nyilvános hir-
detésben azt jelenték, hogy ők az odarendelt
honvédeket bé nem fogadják. (A komáromi vár-
parancsnok ezt már tette is sept. 9-én a ko-
máromi várban). Továbbá, hogy a várat sem
Jellachichnak, sem a m. ministeriumnak át nem
adják, mert az a császár tulajdona. (Ez új
politikai doctrina, hogy t. i. a várerősségek dy-
nastiai dominiumok. Uram Isten minő kigyókat
melengettünk kebelünkben !)

Belügyminister, a ministerium nevében a had-
sereghez egy felszólítást bocsát, melyben a kül-
földi származású vitézek bujtogatása következté-
ben közzéteszi, mikép a ministerium kötelesnek
érzi magát kijelenteni, hogy nem azt nézi a had-
seregben, ki mi nyelvet beszél, hanem kinek szí-
ve mint dobog stb., s a nyugdíjazásban s jutal-
mazásban idegen származásúak s hazafiak közt
semmi különbséget nem teend, stb. Hogy végre
a hadügyminister megbízott ezt az őszszes had-
seregnek tudtára adni.

Belügyminister, miután a hadsereg iránti tör-
vényjavaslat elfogadtatott, szükségesnek tartja
előkészítőleg rendelkezni. Ehez képest a tör-
vényhatóságokhoz rendeletet bocsátott, mely sze-
rint annak vétele után 48 óra alatt bizottmányi
ülés tartatván, 2—3 tagból álló őszszeiró kül-
döttségek neveztetnek. Hét nap után ez, az ősz-
szeirást a kinevezett biztosnak beadja, s ez 24
óra alatt a hadügyministernek küldi. Véleményt
mond az iránt is, hogy ha a fegyveren kívül a
felkészítés a' törvényhatóságra bizatnék, meny-
nyi idő alatt volna képes azt kiállítani. Az ősz-
szeirottaknak hosszabb időre távozni nem sza-
bad. A határőri szolgálattal tartozók az őszsze-
irásból kihagyandók. Apróságokkal az őszszeiró
küldöttség ne bajlódjék. A vizsgálatra minden
orvosok köteleztetnek.

Belügyminister a honvédek őszszeirására ki-
küldött biztosoknak — az előbbi pontot magya-
rázólag kijelenti, miképen annak értelme nem

az: hogy mindenik törvényhatóság honvéd illetékét minden esetre maga készítse ki és szerelje fel, még kevésbbé az: hogy a maga költségén, hanem e pontnak célja a következő:

T. i. a kiállítandó seregek felkészítése gyorsabban eszközölhetőnek látszik, ha a kidolgozandó szabály szerint, azt magok a törvényhatóságok veszik munkába, mert így miként maga az ország egyszerre állítja ki a honvédeket, maga az ország egyszerre munkálkodik felszerelésén is. De hogy e mód választathassék, értesülés kell arról, melyik törvényhatóságban van meg a felszereléshez minden szükséges szer és kéz (bőr, posztó, ez menynyi és milyen színű, mesteremberek, gyárak), és menynyi embere és ez menynyi idő alatt fogna minden szükségessel elláttatni. Tehát ez nem egyéb, mint olyan értesítés, melynek nyomán fog a hadügyminister intézkedéseiben elindulni, a középponti vagy törvényhatósági felszerelést választandván a szerint a mint melyik gyorsabbnak és czélszerűbbnek találattik.

Hogy a kiállítandó hadsereg felkészítése aladalmi és nem törvényhatósági költségen történik, az önként értődik.

Ö fensége a nádor kir. helytartó, a belügyminister előterjesztésére, annak ministeriumában osztályigazgató tanácsnokká Z e y k Károlyt, tanácsnokká pedig ugyanott J a n c s ó Imrét ki-nevezte.

Belügyminister a váczi süket-néma intézetre nézve rendelí, hogy abba izraeliták is bevétes-senek.

Mármaros, Ugocsa, Bereg, Ung, Szatmár, K. Szolnok, Kövár, Kraszna megyékbe, s a II. oláh ezredbe M i h á l y Gábort nevezte ki kir. biztosul a belügyminister, az orosz s orosz-rusnyák ajku nép lecsendesítésére és megnyugtására.

Hivatalosan tudtul adatik, miszerint azon hír, mely némely honi lapokban elterjedt, mintha az

osztrák ministerium a fegyverek behozatalát Magyarországra betiltotta volna, alaptalan.

A pénzügyministerium eddigi közzététele szerint a hon szükségeire részint kölcsön, részint pedig ajándokképen begyűlt aug. 29-ig bézárolag; ajándok: 578,670 ft. 20 kr.; kölcsön: 569,888 ft 51 kr p. p.

A vallás- és közoktatásminister közzéteszi, hogy a selmeczi bányász és erdésztanoda ezen-tul is fen fog tartatni, mint nemzeti intézet, belőle külföldiek ki nem rekesztetvén, továbbá, hogy mihelyest a hazában ipartanodák elégséges számmal fognak felállíttatni, ezen academia egészen magyar nemzeti irányban újból fog alakíttatni, addig pedig a tanítást szintugy, mint az igazgatást illetőleg jelen szerkezetében meghagyatik, a következő módosításokkal.

1. A selmeczi academia egyenesen a cultusministerium alá lesz rendelve.

2. Ugyvezetési nyelve magyar lesz, következőleg felterjesztései, hirdetései s a tanulókhöz intézendő rendeletei is ezen nyelven szerkezendők.

3. A jelenben hivataloskodó tanárok államáikban, eddig vett fizetéseikkel, meghagyatnak ugyan, de

a) azok, kik erre képesek, már ez iskolai év kezdetével vagy lehető legrövidebb időn tanításukat magyar nyelven köteleztetnek előadni; a nem sokára békövetkezendő újból alakítás-kor minden esetre csak magyarul tanítani képes tanárok levén alkalmazandók.

b) Ha időközben változás történnék, az ürességbe jövendő tanszékek is magyar tanításra alkalmas egyénekkal fognak bétöltetni.

c) A német nyelvben nem eléggé jártas tanulók javára magyar tanítói segédek alkalmaztatnak.

4. Az ösztöndíjasok száma, tekintettel az eddigelé is Magyar- és Erdélyország fiai közül oly segedelemben részesülőkre, ugy szabályoztatik, hogy évenként

bányászattanulókknak	19
sóaknászati gyakornokokknak	4
erdészattanulókknak	8
bányaszámvevőségi gyakornokokknak	7 ösz-
töndijak fognak kiadatni, mind hazafiaknak, egy-	
egy ösztöndíj 200 pftot tévén.	

Ezen ösztöndíjak minden év végével újból fognak osztatni, mire nézve az igazgatóság minden iskolai év végével a szorgalmi, előmeneti és erkölcsi osztályzások beküldése mellett, felterjesztést teend a közoktatási ministeriumhoz.

Az iskolai pálya az erdészeti szakban négy évre van határozva; azoktól pedig, kik a bányászati collegiumot, szinte mint az erdészeti tanulmányokat is rendes tanítványi minőségben, tökéletesen bé akarják végezni, öt évi iskola-járás kívántatik.

A magyar király válasza az országgyűlési küldöttséghez. *)

„Nehezen esik szívemnek, hogy az országos választmány által kifejezett nemzeti kívánságnak, lejjövelem iránt, elgyöngült egészségi állapotom miatt, eleget nem tehetek.

A törvény-javaslatokat meg fogom vizsgálni, s ha azokra nézve valami észrevételem volna, azt senki ne magyarázza úgy, mintha a már fennálló törvényeket félre tenni, vagy megsérteni akarnám.

Ismétlem, hogy eltökélt akaratom: magyar koronám birodalmának törvényeit, integritását és jogait királyi hitem szerint fentartani.

A mi a többi, önök által érintett pontokat illeti, ezek részint már a nemzet kívánatai szerint elintéztettek, részint a legrövidebb idő alatt, a ministerium utján, nyilvánítani fogom irántok szándékomat.“

*) Az ő felsége előtt mondott beszéd némi szépítésekkel, (melyek nélkül audentiát nem nyerhet vala a küldöttség) ugyan az, mit mult számunkban közlénk.

A küldöttség sept. 11. tiz órákor tartott vegyes tanácskozmányban számolt eljárásáról a nemzetgyűlés előtt.

Az özszes ministerium lemondott, tárczáját István főherczeg kezébe tevén le. *)

Mi lesz tovább? ki fog időközben igazgatni, ki az új ministeriumot alakítani és kiből? Ezeket az azon nap esti 6 órákor tartandott nyilvános gyűlés fogta tisztába hozni. Erről még rendes posta utján semmit sem tudhatunk.

A ministerek az elnökön kívül, tárczáikat ideiglenesen megtartották.

G. Szechenyi Istvánt hazánk sorsa iránti keserű aggodalma oly melancholiába ejté, mely az örültséggel határos. Kivánsága szerint, mint mondják, egy az ily nemü nyavalyákra nézt nagy hirü orvoshoz vitték Döblingbe Bécs mellé.

Az osztrák kormány a frank és angol cabinetektől ajánlott közbenjárást huzás halasztással igyekszik különbféle ürügyek alatt kijátszani.

Piemont az alatt háborura készül. A sardiniai hajós sereg oda és sorsára hagyta Velenczét.

A zágrábi hirlapok azt írják, hogy „a horváth király Fiumet katonai erővel elfoglaltatta.“ Tegyük hozzá még, hogy — a magyar királytól, s ki jön belőle azon nevezetes tény, hogy V. Ferdinánd Fiume-t a jobb zsebéből a bal zsebébe tette, vagy ha úgy tetszik, maga magától elvette.

Ennek még csak az a párja, hogy a király, ha a camarilla akarja, beteg, ha nem akarja nem beteg.

Uram! őrizd meg a mi kegyes jó királyunkat az ő barátaitól!!!?

*) Miután a magyar királynak két ministere 8 nappal tovább veszteglett a királyi palota küszöbénél, a nélkül hogy azon királyhoz, kinek ők egyedüli magyar tanácsnokai, el bé juthattak volna: az által a ministerek ezen lépése igazolva van.